

Keuzevrijheid en Bereikbaarheid Voortgezet Onderwijs Amsterdam

Guus Werners, 19 April 2020

I. Inleiding

Deze open brief is een uitvloeisel van de plaatsing van mijn dochter op de school van haar 7e voorkeur en een artikel in het Parool op 11 April 2020 over het centrale matching en loting systeem in Amsterdam. Voor de analyse is gebruik gemaakt van rapporten¹ gepubliceerd op de website van de Vereniging OSVO, de Vereniging van schoolbesturen in het Amsterdamse Voortgezet Onderwijs ("OSVO"). Centraal staat het volgende: In hoeverre zijn keuzevrijheid en bereikbaarheid van scholen in het Amsterdams voortgezet onderwijs ("VO") voldoende gewaarborgd met het huidige onderwijs en politiek beleid en het centrale matching en loting systeem?

II. Onderwijsagenda Vereniging OSVO

De citaten in Tabel 1 zijn afkomstig van de website van OSVO en verklaren hun visie op onderwijsbeleid en onderwijsaanbod. De belangrijkste opvattingen voor deze analyse zijn grijs gearceerd.

Tabel 1 Website OSVO – Citaten

<p>Kanselijkheid</p> <ul style="list-style-type: none">
• Alle schoolbesturen streven ernaar hun leerlingen structureel in contact te brengen met leerlingen met andere achtergronden dan zijzelf (cultureel, religieus, sociaaleconomisch, schoolniveau). Dit is volgens ons essentieel voor een goede voorbereiding op de samenleving in Amsterdam
• We geven prioriteit aan het zoeken naar mogelijkheden om segregatie binnen Amsterdam te verkleinen en te zorgen dat alle leerlingen tijdens hun tijd op de middelbare school ervaringen en ontmoetingen hebben met jongeren met andere achtergronden dan zijzelf
• We willen in Amsterdam de kanselijkheid tussen leerlingen vergroten door te streven naar een evenwichtigere verdeling van kinderen met achterstanden over scholen
<p>Uitgangspunten Krimp en Groei:</p> <ul style="list-style-type: none">
• We breiden bestaande scholen niet uit en laten er geen nieuwe scholen bijkomen zolang er nog minstens 20% overcapaciteit is
• Al jaren zien we dat het aantal beschikbare plaatsen in de eerste klassen van het voortgezet onderwijs in Amsterdam heel wat hoger is dan het aantal leerlingen. Zelfs als de meest optimistische prognoses over de groei van Amsterdam uitkomen is er strikt genomen geen uitbreiding van het totaal aantal scholen en leerlingplaatsen nodig. De OSVO-leden spreken nu met elkaar af dat ze geen nieuwe initiatieven starten, zonder ook kritisch te kijken naar plekken die kunnen worden opgegeven (via samenwerking, sluiting of samenvoeging van locaties)
• We houden bij de keuze voor onderwijslocaties rekening met het voorkomen van segregatie: we zoeken zoveel mogelijk naar locaties die de segregatie enigszins kunnen doorbreken
• Als we bijvoorbeeld weten dat veel leerlingen uit een bepaalde groep (migratie-achtergrond) of een bepaald deel van de stad (sociaaleconomisch zwakkere buurten) voor een bepaalde – nieuwe – school gaan kiezen, zorgen we dat die school in een wijk terecht komt waardoor er een betere balans ontstaat tussen de stadsdelen
<p>Onderwijsaanbod</p> <ul style="list-style-type: none">
• De kwaliteit van onderwijs in Amsterdam is zodanig hoog en divers, dat ouders en leerlingen voldoende keuze hebben om een passende school te kiezen, zelfs als ze daarbij niet in de top 10 van hun keuzelijst terecht kunnen
• De samenleving moet efficiënt omgaan met haar publieke middelen en daarom zorgvuldige keuzes maken voor nieuwbouw, nieuwe scholen en andere investeringen in de onderwijsinfrastructuur. We zoeken in Amsterdam altijd naar mogelijkheden om bestaande gebouwen en scholen creatiever te benutten. We werken bovenbestuurlijk samen en we zoeken naar manieren om elkaar te ondersteunen
• Met oog voor een tweetal belangrijke tegenstellingen zullen er op punten compromissen gesloten moeten worden. Deze tegenstellingen zijn: de vraag van de markt - versus - het maatschappelijk belang en de bestuurlijke verantwoordelijkheid - versus - het algemeen belang

III. Voorkeur en tevredenheid van kinderen

In 2018 is onafhankelijk onderzoek gedaan naar de voorkeuren van kinderen ("Determinanten van voorkeuren voor VO-scholen in Amsterdam"). De conclusies zijn helder. Kinderen hebben een voorkeur voor scholen met kinderen uit de eigen sociale groep. Zij willen zich thuis voelen en zich herkennen in de leerlingen populatie. Daarnaast vinden kinderen de reis afstand en de mogelijkheid op te stromen belangrijk. Leerlingen van alle niveau's waarderen het negatief als hun eigen niveau het hoogste is dat de school aanbiedt en waarderen het positief als hun niveau het laagste is dat de school aanbiedt.

De verschillen tussen schooltypen nemen toe. Op categorale scholen, havo/vwo scholen en categorale vmbo-t en/of havo scholen neemt het aantal leerlingen met hoogopgeleide ouders toe. Een hoog aandeel van leerlingen met een lage sociaal-economische status op een school wordt positief gewaardeerd door leerlingen tot en met vmbo-t/havoniveau en negatief gewaardeerd door leerlingen met een hoger advies.

Maakt het voor de tevredenheid van het kind uit op welke voorkeursplek het komt? Figuur 30 in de onafhankelijke "Evaluatie van het plaatsingssysteem" (interviews met 4.476 ouders en leerlingen) geeft antwoord: 95% van de kinderen op plek 1 is tevreden. Bij plek 2 en 3 daalt de tevredenheid naar 63%. Op plek 4 en 5 is al een

¹ Geraadpleegde rapporten: Beschrijvende analyse matching en loting voortgezet onderwijs Amsterdam (2018 en 2019), Persberichten Osvo (2018-2020), Evaluatie van het plaatsingssysteem (Dialogic 2019), Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen 2020-2025 (BMC), Determinanten van voorkeuren voor VO-scholen in Amsterdam (2018)

minderheid (47%) tevreden. Bij plek 6 en lager is slechts 33% van de kinderen tevreden. Een plaatsing in de top-3 vindt 63% van de ouders en 55% van de kinderen nog acceptabel. Daarna neemt de acceptatie snel af. Een plaatsing in de top-5 is voor 30% van de ouders en 24% van de leerlingen nog acceptabel. Slechts 4% van de ouders en 3% van de kinderen vindt alle scholen op de lijst acceptabel (zie tabel 5, p. 45 in Evaluatie van het plaatsingssysteem). OSVO is het daar blijkbaar niet mee eens. Citaat: “De kwaliteit van onderwijs in Amsterdam is zodanig hoog en divers, dat ouders en leerlingen voldoende keuze hebben om een passende school te kiezen, zelfs als ze daarbij niet in de top 10 van hun keuzelijst terecht kunnen”. Helaas is geen informatie openbaar over hoe het kinderen vergaat die buiten hun top-1, top-3 of top-5 zijn geplaatst, na 1-2 jaar.

IV. Wettelijk kader – Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen

In de Wet op het Voortgezet Onderwijs (“**VVO**”) is het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (“**RPO**”) opgenomen. De regionale samenwerking tussen scholen voor voortgezet onderwijs wordt hier geregeld. “De regionale samenwerking heeft als belangrijkste doelstelling dat schoolbesturen gezamenlijk een goede afstemming tussen vraag en aanbod kunnen regelen in termen van de benodigde onderwijsvoorzieningen zonder dat voor elke afzonderlijke aanvraag goedkeuring van de minister nodig is. Indien een RPO volgens de wettelijke voorschriften en de voorgeschreven procesgang tot stand is gekomen, zorgt de minister er vervolgens voor dat de gevraagde onderwijsvoorzieningen in aanmerking komen voor bekostiging”.

Het RPO Amsterdam-Diemen 2020-2025 is vooral een opsomming van aantal leerlingen per school en stadsdeel, een zogenaamde “elevator analysis” (= opsomming van cijfermatige trends zonder aandacht voor achterliggende oorzaken en verwachtingen). Het rapport mist visie en gaat volledig voorbij aan de groeiende mismatch tussen vraag en aanbod.

V. Trends voortgezet onderwijs Amsterdam

In Amsterdam groeit het aandeel kinderen met een hoog school advies, een gevolg van ondermeer de inspanningen om de kwaliteit in het basisonderwijs te verbeteren en de gentrificatie. In de periode 2014-2018 groeide de leerlingen populatie in het VO met 5,8%. De groei in de bovenbouw was bij het VWO (+14,6%) en Havo (+22,8%) veel hoger dan bij VMBO (-/- 3%) en Praktijkonderwijs (-/- 1,5%). De leerlingenpopulatie groeide in Centrum/Zuid (+10,7%) en Noord (+17,0%) veel harder dan in Oost/Zuid-Oost (+2,2%) en West (-2%) (Figuur 3.1 RPO). De verwachting is dat deze trend zich voort zet en dat de vraag naar VWO en Havo plekken dus zal toenemen de komende jaren, inclusief een stijgende vraag naar goede, populaire VWO/Havo scholen. Een “populaire school” is gedefinieerd als een school met een capaciteit groter dan het aantal kinderen met 1e voorkeur voor die school op een bepaald onderwijs niveau (VWO, Havo, VMBO).

De uitgangspunten van OSVO hebben geleid tot een groeiende mismatch tussen vraag en aanbod en het in stand houden van minder populaire scholen (minder populaire school = school met een capaciteit groter dan het aantal kinderen met 1e voorkeur voor die school op een bepaald onderwijs niveau). De OSVO laat nadrukkelijk “maatschappelijk belang” prevaleren, ten koste van vrijheid van onderwijs en individueel belang van kinderen. OSVO wil segregatie verkleinen door de capaciteit bij populaire scholen te verminderen of gelijk te houden. De consequentie is dat meer kinderen moeten worden geplaatst op minder populaire scholen. Dit treft met name kinderen van hoogopgeleide ouders, die vaak een voorkeur hebben voor populaire scholen in Centrum/Zuid. Door een stijging van de vraag en daling van het aanbod wordt voor een groeiend aantal kinderen de scholen waar ze naar toe willen onbereikbaar.

Tabellen 2 en 3 tonen de 8 populaire scholen in Centrum/Zuid in 2019 voor VWO en Havo, met een overzicht van vraag (1e voorkeur) en aanbod (geplaatst), en verwachte capaciteits ontwikkeling in de komende jaren. Het is duidelijk dat OSVO en betreffende onderwijsbesturen niet van plan zijn de totale capaciteit van populaire scholen in Centrum/Zuid uit te breiden. Er bestaan ook geen plannen voor de bouw van nieuwe scholen in Centrum/Zuid met een vergelijkbaar profiel als bestaande populaire scholen.

Tabel 2 Overzicht 2019 populaire scholen op VWO niveau in Centrum/Zuid¹

School en schooltype	1e Voorkeur 2019	Geplaatst 2019	Tekort Havo/VWO (# en %)	Capaciteit Leerlingen 2018 ²	Capaciteit Leerlingen 2025 ²	Capaciteits groei/daling 2018-2025 ²
Barlaeus (VWO)	258	146	112 (43%)	809	830	+3%
4e Gymnasium (VWO)	183	143	40 (22%)	816	835	+2%
Het Amsterdams Lyceum (VWO)	198	179	19 (10%)	1.100	1.100	0%
Metis Montessori (Havo/VWO)	68	60	8 (12%)	760	900	+18%
Montessori Lyc Adam (Breed) ³	75	58	17 (23%)	1.650	920	-/-44%
Spinoza (Breed)	43	30	13 (44%)	1.280	1.275	0%
Sint Nicolaas (Havo/VWO)	113	58	55 (47%)	1.205	1.200	0%
Totaal	938	674	294 (28%)	7.620	7.060	-7%

¹Populaire VWO scholen andere stadsdelen: Hyperion Lyceum (1^e voorkeur 222, tekort 76) en SvPO (1^e voorkeur 35, tekort 19)

²Bron: RPO, Tabel 5.1. Schoolgrootte 2018 en “reëel beoogde schoolgrootte”. Capaciteit is incl vmbo en havo (uitsplitsing niet beschikbaar)

³MLA: Structurele krimp voorzien ivm bouw tweede MLA in Oost (totaal 700 leerlingen). Geschatte capaciteit vwo + havo na renovatie: 1.100 * 84% = 920 (pro rata met vmbo)

Tabel 3 Overzicht 2019 populaire scholen op Havo niveau in Centrum/Zuid¹

School en schooltype	1e Voorkeur 2019	Geplaatst 2019	Tekort Havo/VWO (# en %)
Fons Vitae (Havo/VWO)	139	120	19 (14%)
Metis Montessori (Havo/VWO)	120	85	35 (29%)
Spinoza (Breed)	117	60	57 (49%)
St Nicolaas (Havo/VWO)	319	112	207 (65%)
Totaal	695	377	318 (46%)

¹Populaire Havo scholen andere stadsdelen: Hervormd Lyceum West (1^e voorkeur 37, tekort 17), SvPO (1^e voorkeur 78, tekort 32)

De capaciteitstekorten bij VMBO zijn geografisch meer verspreid (tabel 4). Capaciteitsplannen niet beschikbaar.

Tabel 4 Overzicht 2019 populaire scholen op VMBO niveau¹

School en schooltype	1e Voorkeur 2019	Geplaatst 2019	Tekort VMBO (# en %)
Berlage Lyceum (Brede school)	103	72	31 (30%)
Calvijn College ²	173	140	33 (19%)
Denise (Brede school)	41	40	1 (3%)
Ijburg College ² (Brede school)	49	35	14 (29%)
Lumion ² (Brede school)	175	158	17 (10%)
MLA (Brede school)	92	84	8 (9%)
Open Scholengemeen Bijlmer ²	149	100	49 (33%)
Spinoza Lyceum (Brede school)	150	56	94 (63%)
Vinse school (Brede school)	61	44	17 (28%)
Vox-klassen ² (Brede school)	47	10	37 (79%)
Totaal	1.040	739	301 (29%)

¹RPO: Onvoldoende informatie over VMBO toekomstige capaciteit beschikbaar

²Buiten Centrum/Zuid

VI. Centrale matching en loting – Gelijke kansen en goede resultaten?

De publicatie van de resultaten van de centrale matching en loting is strak geregistreerd. De OSVO benadrukt de positieve elementen van het systeem:

1. Plaatsingsgarantie gerealiseerd
2. *"In Amsterdam is voldoende aanbod voor leerlingen op alle niveaus"*
3. Optimalisatie 1e voorkeur door herverdeling
4. Tweede lotingsronde, met *"meer dan voldoende kwalitatief goede scholen"*
5. Eind-resultaten. 2020: 92,4% in top-3, slechts 3,5% buiten top-5
6. Rechtvaardig systeem, want het lot bepaalt

Is dit een gebalanceerde weergave van de voor- en nadelen van het gehele systeem? Nee, het is window dressing van een oneerlijk, sub-optimaal, probleem versluierend systeem.

Gelijke kansen? Goede resultaten?

Wat wordt niet verteld? Dat het grootste deel van de kinderen effectief niet meedoet aan de loterij. In 2019 had naar schatting 65% van alle kinderen voorrang op grond van onderwijs concept, hardheidsclausule, broertjes/zusjes regeling, kinderen onderwijs personeel (laatste twee zijn aflopende opties) en/of voorkeur voor een minder populaire school. In 2019 werden 881 voorrangskinderen (11,6% totale populatie) gegarandeerd geplaatst op hun 1e voorkeur. Kinderen met voorkeur voor een minder populaire school (4.192 in 2019) komen bijna gegarandeerd op hun 1^e voorkeur (hoge uitzondering: school vol voordat lotnummer kind aan de beurt is). Van de resterende ~35% van de kinderen (geen voorrang en voorkeur populaire school) is een groot deel pechvogel. De pechvogels komen niet op hun 1e voorkeur. De hoge correlatie in voorkeur tussen populaire scholen vergroot bovendien de kans op een plek buiten de top-5 naarmate de schaarste toeneemt. Plaatsingsgarantie en tweede lotingsronde zijn een wassen neus. Bijna geen kind vindt scholen op de hoge voorkeursplekken leuk (zie Hoofdstuk 3 hierboven). Welke waarde heeft de garantie op plek 12 voor een kind? Hoe lager het school advies, hoe beperkter de keuze. Een top-3 of top-5 is voor een VMBO kind dus niet hetzelfde als voor een VWO kind. In de tweede lotingsronde doen alleen minder populaire scholen mee en deze ronde geeft nooit toegang tot een school met hogere voorkeur op de initiële voorkeurslijst – derhalve alleen interessant voor spijtoptanten.

Tabel 5 Uitkomsten centrale loting en matching 2018-2020

Jaar	2018	2019	2020
Totale capaciteit	10.075	10.127	9.976
Totaal aantal kinderen	7.420	7.580	7.672
Geplaatst 1^e voorkeur	87,1%	83,5%	80,9%
Geplaatst Top-3	97,0%	95,9%	92,4%
Geplaatst Top-5	99,0%	98,2%	96,4%
Geplaatst buiten Top-5	1,0%	1,8%	3,6%
Aantal kinderen buiten top-1	958	1.254	1.464
Aantal kinderen buiten top-3	224	309	582
Aantal kinderen buiten top-5	72	137	277

Tabel 5 laat de alarmerende verslechtering van de resultaten zien, veroorzaakt door de groeiende mismatch. Het totaal aantal kinderen dat zich aanmeldt voor het VO, neemt in 2 jaar toe met slechts 3,4%. Het absolute aantal pechvogels (niet op 1^e voorkeur) stijgt echter met 53%. Aantal kinderen buiten de top-3 en top-5 stijgen zelfs met resp. 159% en 284% in 2 jaar. Amsterdam presteert significant slechter dan andere grote steden in Nederland, waar in de regel 95 tot 99% van alle leerlingen op de 1^e voorkeur wordt geplaatst.

Met de informatie in persberichten en krantenkoppen ontstaat in Amsterdam de indruk voor kinderen en ouders dat ze een goede kans maken op de school van hun 1e voorkeur (> 80%), of tenminste hun top-3 (> 90%). Dat hangt echter vooral af in welke categorie het kind zit. Voorrang? 100% kans op 1^e voorkeur. Geen voorrang en voorkeur niet populaire school? Praktisch 100% kans op 1^e voorkeur. Geen voorrang en voorkeur populaire school? Gemiddeld minder dan 50% op 1^e voorkeur (kans verschilt uiteraard per school).

Twee voorbeelden uit 2020 die de verslechtering van bereikbaarheid aantonen:

1. Lotnummer 4.478, op een totaal van 7.672 kinderen (= top 58%). In 2017 was dit lotnummer voldoende voor plaatsing op 4 van haar top-6 voorkeur scholen, in 2019 op 3 van de top-6, in 2020 op 0 (bron: Analyse matching en loting 2018 en 2019). Met lotnummer 4.478 wordt zij in 2020 geplaatst op de 7e voorkeur en eindigt dus bij de 2,63% van kinderen die op de 7e plek of slechter is geplaatst. Waarom? Geen voorrang en een top-6 met populaire scholen.
2. Lotnummer 591 (= top 7,7%). Plaatsing: 2e voorkeur. De 1e voorkeur was het Spinoza Lyceum. Door voorrangskinderen (oa. kinderen van Dalton basisscholen) is de 1e voorkeur niet haalbaar, ondanks zeer gunstig lotnummer. Een kind op een Dalton basisschool in Purmerend krijgt gegarandeerd een plaats op het Spinoza in Amsterdam, ongeacht het lotnummer, terwijl een kind uit Amsterdam met lotnummer 591 niet wordt toegelaten. Voorrangskinderen kiezen soms strategisch, om onzekerheid loting te vermijden.

Tabel 6 Voorkeur en capaciteit populaire scholen VO Amsterdam

	1e Voorkeur		Geplaatst ¹		Tekort capaciteit in aantal		Tekort capaciteit in %		Maximale kans 1e voorkeur zonder voorrang ²
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2019
VWO	1.052	1.195	678	836	374	359	36%	30%	60%
Havo	908	888	590	443	318	445	35%	50%	39%
VMBO	330	1.305	239	739	91	566	26%	43%	45%
Totaal	2.290	3.388	1.507	2.018	783	1.370	34%	40%	49%

¹Door loting/matching mechanisme hoeft een geplaatst kind niet deze school als 1^e voorkeur te hebben

²Veronderstelling: 80% voorrangskinderen naar populaire school. Pro rata verdeling voorrangskinderen over populaire VWO, Havo, VMBO

Volgens OSVO bedraagt de overcapaciteit in het Amsterdams VO 30% (9.976 / 7.672), wat betekent dat niet mag worden geïnvesteerd in extra capaciteit (zie uitgangspunten OSVO in Tabel 1). Tabel 6 laat echter zien dat het absolute tekort aan capaciteit bij populaire scholen in één jaar is gestegen met 75%, van 783 in 2018 naar 1.370 in 2019. Het tekort doet zich voor op alle onderwijs niveau's. Het totaal aantal onderwijsniveau's op scholen met onvoldoende capaciteit steeg met 69%, van 16 in 2018 naar 27 in 2019. De capaciteitstekorten zijn in 2020 verder opgelopen en zullen de komende jaren blijven toenemen, door de weigering van OSVO en de politiek de groeiende mismatch tussen vraag en aanbod aan te pakken.

De overtollige capaciteit bij minder populaire scholen bedraagt 3.573 in 2019.

Met de veronderstelling dat 80% van alle voorrangskinderen (80% * 881 = 705) op populaire scholen is geplaatst (bv. kinderen montessori en dalton basisschool met voorrang naar MLA, Metis en Spinoza) en dat alle kinderen met voorkeur voor een minder populaire school op 1^e voorkeur worden geplaatst, waren in 2019 1.313 plekken beschikbaar op populaire scholen voor 2.683 kinderen zonder voorrang². De kans voor een kind in deze groep om te worden geplaatst op 1e voorkeur is dan minder dan 49%³ [1.313 / (3.388 -/ -705)*100%], aangezien het aantal plaatsingen op 1e voorkeur daalt door suboptimaliteit in het loting en matching systeem.

² Beschikbare capaciteit populaire scholen na plaatsing voorrangskinderen: 3.388 -/ - 881 * 80% = 2.683

³ Maximale kans plaatsing 1e voorkeur voor kinderen zonder voorrang en voorkeur populaire school: 1.313 / (3.388 -/ - 881 * 80%) = 49%

Het systeem is oneerlijk, omdat het door de vraag/aanbod mismatch de kinderen met voorrang en de kinderen met voorkeur voor een minder populaire school bevoordeelt, ongeacht het lotnummer. De populatie kinderen die eindigen op hun 1e voorkeur (83,5% in 2019) bestaat voor het overgrote deel uit voorrangskinderen en kinderen met voorkeur voor een minder populaire school. Het verdringingseffect is bovendien groter bij populaire scholen.

Wat zijn de neven-effecten?

Het Centrale matching en loting systeem heeft bijna iedereen in slaap gesust. Het versluiert de groeiende mismatch tussen vraag en aanbod en legt de schuld van een ongunstige plaatsing bij het lot. Plaatsing op 1^e voorkeur wordt echter vooral bepaald door voorrang en voorkeur voor een minder populaire school. Het systeem houdt bovendien minder populaire scholen in stand, zonder prikkel het beter te doen. De bereikbaarheid van goede, populaire scholen is in 2019 en 2020 snel verslechterd. In 2020 vielen maar liefst 1.464 kinderen buiten de boot. Kinderen die vol goede moed en hoge verwachtingen de scholenmarkt en talloze scholen bezoeken, met de illusie dat er veel te kiezen valt, en het inschrijf formulier inleveren op hun school van 1^e voorkeur. Kinderen die na een maand in spanning wachten worden teleurgesteld, een deel wanhopig, door een onbarmhartig en oneerlijk systeem. Het is gemakkelijk het verdriet en de frustratie van pechvogels en hun families te onderschatten. Het is grotendeels onzichtbaar. Hoe groter de mismatch tussen vraag en aanbod, hoe oneerlijker en sub-optimaler het loting en matching systeem, zoals Tabel 5 laat zien.

VII. Conclusie

De OSVO en een deel van de politiek laat maatschappelijke idealen prevaleren boven bereikbaarheid van scholen en keuzevrijheid van kinderen en ouders. Door het gevoerde beleid is een grote kloof ontstaan tussen vraag en aanbod in het voortgezet onderwijs. Daardoor wordt een groeiend aantal kinderen niet op zijn eerste voorkeur, top-3 of top-5 geplaatst. In 2020 werden maar liefst 1.464 kinderen (19,1% van het totaal) uitgeloot op hun eerste voorkeur. Door de mismatch biedt het centrale loting en matching systeem geen gelijke kansen meer. Ironisch genoeg heeft het systeem kansen ongelijkheid gecreëerd.

Het belangrijkste obstakel is niet het loting en matching systeem. Het zijn de uitgangspunten van de Vereniging OSVO, die strijdig zijn met haar eigen doelstellingen voor plaatsing van kinderen (99,9% in top-3 of top-5, aanbod aanpassen op vraag). Doelen overigens die volledig uit beeld zijn geraakt.

Het voorkomen van segregatie en het in stand houden van minder populaire scholen hebben prioriteit voor de OSVO. Echter, tegengaan van segregatie begint met het creëren van gemengde wijken, niet met het gedwongen plaatsen van grote aantallen kinderen op scholen waar ze niet naar toe willen, ongeacht de kwaliteit van onderwijs. Dat zou in een vrije, liberale samenleving simpelweg ondenkbaar moeten zijn. Een kind bepaalt zelf waar het zich thuis en veilig voelt. Dat is niet aan de politiek en onderwijs bestuurders. De ironie wil dat het beleid segregatie juist heeft bevorderd.

De OSVO laat een grote groep kinderen opdraaien voor de fouten van bestuurders:

1. Het niet voldoende inspelen op trends, zoals een sterk groeiende vraag naar havo en vwo en voorkeur voor scholen in aantrekkelijke gebouwen op aantrekkelijke locaties in Centrum/Zuid
2. Het creëren van overcapaciteit bij minder populaire brede scholen buiten Centrum/Zuid
3. Het niet creëren van extra capaciteit bij populaire bestaande of kansvolle nieuwe scholen

In plaats van te werken aan vermindering van de mismatch gaat de OSVO in samenwerking met de Gemeente onverminderd door met het reduceren van capaciteit in Centrum/Zuid. Diverse schoolgebouwen in de stad, waar met investeringen populaire scholen konden worden gecreëerd, gaan voor het voortgezet onderwijs verloren (bv. Reinaert, Cartesius 2 en MLA Van Ostade straat).

De resultaten gepubliceerd in de persberichten van OSVO geven een vertekend beeld en lijken vooral bedoeld het systeem te verdedigen en de houdbaarheid te verlengen. Zonder aanpassing van de spelregels en zonder effectieve aanpak van de groeiende mismatch is het systeem echter gedoemd te mislukken.

Politieke partijen kunnen zich niet aan hun verantwoordelijkheid onttrekken, door te wijzen naar de autonome rol van de OSVO. De Gemeente Amsterdam heeft het bestaande beleid gefaciliteerd.

Vooraf gezinnen met hoogopgeleide ouders worden geraakt. Gezinnen die goed en passend onderwijs en de vrijheid zelf een school te mogen kiezen belangrijk vinden, los van politieke ideologieën over segregatie en kansen-gelijkheid. In onze rijke en goed georganiseerde samenleving lijkt dat te veel gevraagd.

VIII. Aanbevelingen

1. Verklein onmiddellijk de vraag-aanbod mismatch. Creëer extra capaciteit op populaire scholen voor de grote gedupeerde lichterling 2020. Flexibiliteit is vereist in crisis tijd. De pijn van de onderwijs crisis moet collectief gevoeld worden en niet alleen liggen bij de groeiende groep anonieme pechvogels en hun families. Structureel populaire scholen dienen capaciteit te verhogen (noblesse oblige!). Structureel minder populaire scholen moeten verkleinen of worden samengevoegd

2. Speel in op de vraag. Ontwikkel (brede) scholen in aantrekkelijke gebouwen op aantrekkelijke locaties. Repliceer beproefd populaire onderwijs concepten (succesvolle voorbeelden: Metis, Sint Nicolaas, Fons, Spinoza). De kansen op integratie zijn het grootst met dit schooltype
3. Stop window dressing. Rapporteer volledige resultaten van de centrale loting en matching. Maak onderscheid tussen kinderen met voorrang, kinderen met voorkeur voor populaire en minder populaire scholen en naar onderwijsniveau. Rapporteer statistieken van de categorieën en scholen, zodat kinderen en ouders weten wat hun kansen zijn
4. Schaf onrechtvaardige voorrang op basis van onderwijs concept, broertjes/zusjes en kinderen personeel onmiddellijk af. Gelijke kansen voor iedereen in een schaarse markt, met uitzondering van speciale gevallen (hardheidsclausule)
5. Beperk toegang kinderen woonachtig buiten Amsterdam tot populaire scholen, zoals gangbaar in andere gemeentes